

หลวงปู่ลี ฐมฺมธโร

โดย ผู้จัดการออนไลน์ 2 ตุลาคม 2545 16:14 น.

ชาติกำเนิดและชีวิตปฐมวัย

พระอาจารย์ลี เกิดเมื่อวันพฤหัสบดี เวลา 21.00 น. เดือนยี่ แรม 2 ค่ำ ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ 31 มกราคม 2449 บ้านเกิดคือบ้านหนองสองห้อง ตำบลยางโภาพ อำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี หมู่บ้านนี้มีบ้านประมาณ 80 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ หมู่บ้านน้อยหนึ่ง หมู่บ้านในหนึ่ง และหมู่บ้านนอกหนึ่ง ที่หมู่บ้านนอกนี้มีวัดตั้งอยู่ พระอาจารย์ลี ได้เกิดในหมู่บ้านที่มีวัดตั้งอยู่ บ้านทั้ง 3 กลุ่มนี้มีหนองน้ำอยู่ตรงกลาง 3 หนองบริเวณรอบๆ หมู่บ้านมีต้นยางใหญ่ขึ้นอยู่ล้อมรอบ นับเป็นสิบๆ ต้นทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้านมีเนินบ้านเก่า

นามเดิมของพระอาจารย์ลี คือ นายชาติ เป็นบุตรของนายปาว นางพวย นาริวงศ์ ปู่ชื่อจันทาริ ย่าชื่อนางสีดา ตาชื่อนันทะเสย ยายชื่อนางดี มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันรวม 9 คน เป็นชาย 5 คน เป็นหญิง 4 คน เมื่อเกิดมาได้ 9 วัน เกิดมีอาการรบกวนพ่อแม่เป็นการใหญ่ เช่น ร้องไห้เสมอๆ ถึงกับโยนทั้งสองได้แตกจากกันไปหลายวัน เมื่อโยมผู้หญิงออกไปได้ 3 วัน ตัวเองเกิดโรคป่วย ไม่กินไม่นอนเป็นเวลาหลายวัน เลี้ยงยากที่สุด พ่อกับแม่ไม่มีใครสามารถจะเลี้ยงให้ลูกใจได้

ต่อมาอายุได้ 11 ปี มารดาถึงแก่กรรม ยังมีน้องเล็กๆ คนหนึ่งเป็นผู้หญิงได้เลี้ยงดูกันมาส่วนคนอื่นๆ เขาโตแล้วต่างพากันไปทำมาหากิน ยังเหลืออีก 2-3 คน พ่อถูกพากันทำนาเป็นอาชีพพออายุได้ราว 12 ปี ได้เรียนหนังสือไทยพออ่านออกเขียนได้ สอบขึ้นประถมก็ตกเสียอีก ช่วงนั้นแต่ละวันจะเรียนไปจนหมดเวลา พอได้อายุ 17 ปี จึงได้ออกจากโรงเรียน ต่อจากนั้นมาก็คิดหาแต่เงินกันเท่านั้น ในระหว่างนี้เกิดมีการขัดคอขัดใจกับโยมผู้ชายบ่อยๆ คือโยมต้องการให้ทำการค้าขายของที่ไม่นชอบ เช่น ไปหาซื้อหมูมาขาย ซื้อวัวมาขาย เป็นต้น ถึงเวลาอยากจะทำบุญก็คอยขัด การงานก็คอยขัดคอเสมอ บางที

ต้องการไปทำบุญกับเขา ก็หาขอมให้ไปไม่ กลับบอกให้ไปทำไร่ทำนาเสีย บางวัน
น้อยใจนั่งร้องไห้อยู่คนเดียวกลางทุ่งนา นึกแต่ในใจว่าเราจักไม่อยู่ในหมู่บ้านนี้ แต่ก็ต้อง
อดทนอยู่ไปก่อน ต่อมาบิดาได้ภรรยาใหม่คนหนึ่งชื่อ แม่ทิพย์ ตอนนี้อายุสบายใจขึ้น
น้อยชีวิตสมณะ การแสวงหาธรรม และปฏิบัติ

ชีวิตสมณะ การแสวงหาธรรม และปฏิบัติ

พอได้อายุครบ 20 ปี ตรงกับ พ.ศ.2468 โยมมารดาเลี้ยงถึงแก่ความตาย
ขณะนั้นได้ไปอยู่กับญาติที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พอปลายเดือนกุมภาพันธ์ก็
ได้กลับขึ้นไปบ้านโยมบิดาก็แนะนำให้บวช วันนั้นเงินติดตัวอยู่ประมาณ 160 บาท
เมื่อไปถึงบ้านใหม่ๆ พี่ชาย พี่เขย พี่สาว ฯลฯ ก็พากันมากลุ่มรวมเยี่ยมเยียนถามข่าวคราว
ต่างๆ แล้วขอกู้เงินยืมเงินไปซื้อควายบัง ซื้อนาบัง ค้าขายบัง ก็ยินยอมให้เงินเขาไป
ตามที่ต้องการ เพราะตัวเองคิดจะบวช ตกลงเงิน 160 บาท ที่มีอยู่คงเหลือเพียง 40
บาท

ถึงเวลาเทศกาลบวชนาค โยมบิดาก็จัดแจงให้บวชจนสำเร็จ ได้ทำการบวช เมื่อวัน
ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 มีเพื่อนบวชด้วยกันในวันนั้นรวม 9 รูป พอล่วงถึงพรรษาที่ 2 จึง
ตั้งใจอธิษฐานว่า "เวลานี้ข้าพเจ้ายังมุ่งดีหวังดีต่อพระศาสนาอยู่ในกาลต่อไปนี้ ขอจงให้
พบครูบาอาจารย์ที่ประพฤติดีปฏิบัติชอบภายใน 3 เดือน"

ต่อมาเดือนพฤศจิกายนข้างแรม ได้ไปเทศน์มหาชาติที่วัดบ้านโนนรังใหญ่ ตำบล
ยางโยภาพ อำเภอม่วงสามสิบ พอได้ไปพบพระกรรมฐานรูปหนึ่งกำลังเทศน์อยู่บน
ธรรมาสันรู้สึกเกิดแปลกประหลาดในจิตขึ้นโดยโวหารของธรรมะน่าเลื่อมใส จึงได้ไต่
ถามญาติโยมว่าท่านองค์นั้นคือใคร มาจากไหน ได้รับตอบว่า "เป็นศิษย์พระอาจารย์มั่น
ชื่ออาจารย์บท" ท่านได้พักอยู่ในป่ายางใหญ่ใกล้บ้านราว 20 เส้น พองานมหาชาติ
เสร็จก็ได้ติดตามไปดู ได้เห็นปฏิบัติความประพฤติของท่านเป็นที่พอใจ จึงถามท่านว่า
ใครเป็นอาจารย์ของท่าน ท่านตอบว่า "พระอาจารย์มั่น พระอาจารย์เสาร์ เวลานี้พระ
อาจารย์มั่นได้ออกเดินทางจากจังหวัดสกลนครไปพักอยู่ที่วัดบูรพา จังหวัด
อุบลราชธานี" พอได้ความเช่นนั้นก็รีบเดินทางกลับบ้าน นึกแต่ในใจว่า "เราคง

สมหวังแน" อยู่มาไม่กี่วันจึงได้ลาโยมผู้ชาย ลาพระอุปัชฌาย์ ท่านทั้งสองนี้ก็พูดจา
จัดวางทุกด้านทุกมุม แต่ได้ตัดสินใจเด็ดขาดว่า "เราต้องไปจากบ้านนี้โดยเด็ดขาด จะ
ให้สึกก็ต้องไป จะให้อยู่เป็นพระก็ต้องไป พระอุปัชฌาย์ และโยมผู้ชายไม่มีสิทธิ์ใดๆ
ทั้งหมด ถ้าจีนก้าวกายสิทธิ์ในตัวเรานาทีใด ต้องลุกหนีไปนาทีนั้น" ได้พูดกับโยมผู้ชาย
อย่างนี้ ในที่สุดโยมผู้ชายและพระอุปัชฌาย์ก็ยอม

เดือนอ้ายข้างแรม เวลาเพลแล้ว ประมาณ 13.00 น. ได้ออกเดินทางพร้อมด้วย
บริวารโดยลำพังรูปเดียว โยมผู้ชายได้ติดตามออกไปส่งถึงกลางทุ่งนา เมื่อได้ร่ำลากัน
แล้วต่างคนก็ต่างไป วันนั้นเดินทางผ่านอำเภอม่วงสามสิบมุ่งไปสู่จังหวัดอุบลราชธานี
ประมาณ 10 กิโลเมตรเศษ พอตีพระบริคุตฯ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายอำเภอม่วง
สามสิบถูกปลดออกจากราชการขึ้นรถยนต์ผ่านมาพบเรากำลังเดินทางอยู่คนเดียว ท่านผู้
นี้ได้มนต์ขึ้นรถขนย้ายครอบครัวของท่าน ไปส่งถึงสนามบินจังหวัดอุบลฯ ทางไปบ้าน
กุดลาด บัดนี้ก็ยังระลึกถึงบุญคุณของท่านผู้นี้อยู่ ทั้งๆ ที่ไม่รู้จักกันเลยประมาณ 5 โมง
เย็นเดินทางถึงสำนักวัดป่าบ้านกุดลาด แต่ได้ทราบว่าพระอาจารย์มั่นกลับมาพักอยู่วัด
บูรพา

รุ่งเช้าเมื่อฉันอาหารแล้วได้เดินเท้ากลับมาจังหวัดอุบลฯ ได้ไปนมัสการกราบ
เรียนความประสงค์ของตนต่อพระอาจารย์มั่น ท่านก็ได้ช่วยแนะนำสงเคราะห์เป็นที่
พอใจสอนคำภานาให้ว่า "พุทโธฯ" เพียงคำเดียวเท่านั้น พอที่ท่านกำลังอาพาธ ท่านได้
แนะนำให้ไปพักอยู่บ้านท่าวังหิน ซึ่งเป็นสถานที่เงียบสงัดวิเวกดี ที่นั่นมีพระอาจารย์
สิงห์ พระมหาปิ่น มีพระภิกษุสามเณรรว 40 กว่ารูปพักอยู่ ได้เข้าไปฟังธรรมเทศนา
ของท่านทุกคืนรู้สึกว่ามีผลเกิดขึ้นในใจ 2 อย่างคือ เมื่อนึกถึงเรื่องเก่าๆ ของตนที่เป็นมา
ก็ร้อนใจ เมื่อนึกถึงเรื่องใหม่ๆ ที่กำลังประสบอยู่ก็เย็นใจ ทั้ง 2 อารมณ์นี้ติดตนอยู่เสมอ
พอดีได้พบเพื่อนที่หวังดี 2 รูป ได้ร่วมอยู่ ร่วมฉัน ร่วมศึกษาสนทนากันตลอดมา เพื่อน
2 รูปนั้นคือพระอาจารย์กงมาและพระอาจารย์สาม ได้พากเพียรพยายามภาวนาอยู่เสมอ
ทั้งกลางวันกลางคืน เมื่อได้พักอยู่พอสมควรแล้ว ก็ได้ชวนพระอาจารย์กงมาออก
เดินทางไปเรื่อยๆ ไปพักตามศาลเจ้าผีปู่ตาของหมู่บ้าน ตำบลต่างๆ แล้วได้เดินทาง
กลับไปถึงบ้านเดิม เพื่อบอกข่าวกุศลให้โยมผู้ชายทราบว่าได้พบพระอาจารย์มั่นเป็นที่
พอใจในชีวิตแล้ว อาตมาจักไม่กลับมาตายบ้านนี้ต่อไป คือได้นึกเป็นคติในใจอยู่ว่า"เรา

เกิดมาเป็นคน ต้องพยายามไต่ขึ้นอยู่บนหัวคน เราभवเป็นพระ ต้องพยายามให้อยู่บนหัวพระที่เราเคยพบผ่านมา ตอนนี้อยู่สึกว่าเกิดสมหวังในความคิด ฉะนั้น จึงกลับบอกเล่าให้โยมฟังว่า "ฉันลาไม่กลับ เงินทองข้าวของใช้ส่วนตัวมอบเสร็จ ทรัพย์สินเงินทองของโยม จักไม่เกี่ยวข้องตลอดชีวิต" โยมป่าได้ทราบเรื่องก็มาพูดต่อว่า ว่า "ท่านจะเกินไปละครมัง" จึงได้ตอบไปว่า "ถ้าฉันสึกมา ถ้าฉันมาขอข้าวป่ากินขอให้ป่าเรียกฉันว่าสุนัขก็แล้วกัน" เมื่อได้ตัดสินใจเด็ดขาดแล้วเช่นนี้ก็ได้สั่งกับโยมผู้ชายว่า "โยมอย่าเป็นห่วง อาตมาจะบวชอยู่ได้ก็ตาม จะสึกออกมาก็ช่าง อาตมาพอใจแล้วที่ได้สมบัติจากโยม ได้ทรัพย์วิเศษจากโยม คือ ตา 2 ข้าง หู 2 ข้าง จมูก ปาก ครอบอาการ 32 จัดเป็นก้อน ทรัพย์อย่างสำคัญแม้โยมจะให้ทรัพย์อย่างอื่น อาตมาก็ไม่อึดใจ" เมื่อได้สั่งโยมผู้ชายเสร็จแล้ว ก็ลาโยมผู้ชายเดินทางกลับจังหวัดอุบลราชธานี เดินทางไปถึงหมู่บ้านวังถ้ำ ก็ได้พบพระอาจารย์มั่นพักอยู่ในป่าจึงได้เข้าไปพักอาศัยอบรมอยู่กับท่านเป็นเวลาหลายวัน

ต่อจากนั้นก็ได้อำริว่า "เราต้องสาธตปฏิบัติใหม่ ล้างบาปเก่าเสียที" เมื่อได้หารือพระอาจารย์มั่นแล้วท่านเห็นดีเห็นชอบด้วย จึงได้ทำการหัดขานนาค เมื่อเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็ได้ติดตามท่านไปเที่ยวในตำบลต่างๆ ได้รู้สึกมีความเลื่อมใสท่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้รับความอัศจรรย์จากท่านหลายอย่าง อาทิเช่น บางเรื่องคิดอยู่ในใจของเราไม่เคยแสดงให้ท่านทราบเลย ท่านกลับทักทายถูกต้อง ก็ยิ่งเพิ่มความเคารพเลื่อมใสยิ่งขึ้นทุกที การทำสมาธิก็หนักแน่นหมดความห่วงในอะไรต่ออะไรหลายๆ อย่างได้อบรมอยู่กับท่านเป็นเวลา 4 เดือน ท่านก็ได้นัดหมายให้ไปสวดปฏิบัติใหม่ที่วัดบูรพา จังหวัดอุบลฯ มีพระปัญญาพิศาลเถระ (หนู) วัดสระปทุม จังหวัดพระนคร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์เพ็ง วัดใต้ จังหวัดอุบลฯ เป็นกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์มั่นเป็นผู้บรรพชาให้เป็นสามเณร ได้อุปสมบทใหม่ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2470 อุปสมบทเสร็จแล้ว 1 วัน ก็ได้ถือธุดงค์อย่างเคร่งครัดคือฉันมือเดียวได้พักอยู่วัดบูรพาคืนเดียวก็ได้ออกไปอยู่ป่าบ้านท่าวังหินตามเคย

เที่ยวจาริกสังวร ไปในระหว่างเวลาออกพรรษาทุกปี การทำเช่นนี้ ก็เพราะได้คิดเห็นว่าการที่จะอยู่ประจำวัดเฉยๆ ก็เปรียบเหมือนรถไฟที่จอดนิ่งอยู่ที่สถานีหัวลำโพง ประโยชน์ของรถไฟที่จอดอยู่กับที่มีอะไรบ้าง ทุกคนคงตอบได้ ฉะนั้น ตัวเราเองจะมา

นั่งอยู่ที่เดียนั้น เป็นไปไม่ได้จำเป็นจะต้องออกสัญจรอยู่อย่างนี้ตลอดชาติในภาวะที่ยัง
บวชอยู่

การประพุดิเช่นนี้ บางครั้งหมู่คณะก็ตำหนิโทษ บางคราวก็ได้รับคำชมเชย แต่
ตนเองเห็นว่าได้ผลทั้งนั้น เพราะได้รู้จักภูมิประเทศเหตุการณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี
ของพระศาสนาในที่ต่างๆ บางอย่างชนิดเราอาจไ้กว่าเขา บางอย่าง บางหมู่คณะ บาง
สถานที่เขาอาจดีกว่าเรา ฉะนั้น การสัญจรไปจึงไม่ขาดทุน นั่งอยู่นิ่งๆ ในป่าก็ได้
ประโยชน์ ถ้าถิ่นไหนเขาไ้กว่าเรา เราก็เป็นอาจารย์ให้เขา หมู่ไหนฉลาดกว่าเรา เราก็
ยอมตนเป็นศิษย์เขา ฉะนั้น การสัญจรไปมาจึงไม่เสียประโยชน์ อีกประการหนึ่งที่เรา
ชอบไปอยู่ตามป่าดงนั้น ได้เกิดความคิดหลายอย่าง คือ

(1) ให้ถือการเที่ยววิณทนาตเป็นวัตร แสดงตนเป็นผู้ขอ แต่พระองค์ไม่ให้แสดง
ตนเป็นคนยากจน เช่น เขาให้เท่าไร ก็ยินดีเท่านั้น

(2) พระองค์ทรงสอนให้ไปอยู่ในที่สงัด ที่เรียกว่า "รุกขมูลเสนาเสนะ" มีบ้าน
ร้าง สัญญาการ หิมมิยัง เจือมผา คูหาถ้ำ สถานที่ต่างๆ เหล่านี้ มีปัญหาว่าพระองค์ทรง
เห็นประโยชน์อะไรหรือ จึงได้สอนเช่นนั้น แต่ตัวเองก็นึกเชื่ออยู่ในใจว่า ถ้าเรื่องเหล่านี้
ไม่มีประโยชน์ พระองค์คงไม่สอน ถึงกระนั้นก็ยังมีความรู้สึกลังเลใจอยู่ จนเป็นเหตุให้
สนใจในเรื่องนี้

(3) พระองค์สอนให้ถือผ้าบังสุกุลเป็นเครื่องใช้สอย ตลอดจนให้ถือเอาผ้าพันผี
ตายมาใช้นุ่งห่ม ก็เป็นเหตุให้ตัวเองนึกถึงเรื่องตายว่าการนุ่งห่มผ้าพันผีตายมีประโยชน์
อะไรบ้าง ข้อนี้พอได้ความง่ายๆ คิดดูโดยหลักธรรมดาที่จะเห็นได้ว่า ของตายนั่นไม่มี
ใครต้องการอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็คือของตายเป็นของไม่มีพิษไม่มีโทษในข้อนี้พอจะ
น้อมนึกตรึกตรองได้อยู่บ้าง ว่าพระองค์ได้สอนไม่ให้เป็นผู้ทะนงตัวในปัจจุบัน

(4) พระองค์สอนให้บริโภครักษาโรคที่หาได้อย่างง่ายๆ เช่น ให้ฉันยาทอง
ด้วยน้ำมูตรเน่า คำสอนต่างๆ ของพระองค์ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อเราได้รับฟังเข้าแล้ว
เป็นเหตุให้เกิดความสนใจแต่เมื่อสรุปแล้วจะ ได้รับผลหรือไม่ได้รับผลก็ตาม แต่เรามี
ความเชื่อมั่นอย่างหนึ่งว่าพระองค์ไม่ใช่บุคคลที่มลาย เรื่องใดที่ไม่มีเหตุผลพระองค์
คงไม่ทรงสั่งสอนเป็นอันขาด

ฉะนั้น จึงได้มาระลឹกลึกคิดว่า ถ้าเราไม่เชื่อในคำสอนของพระองค์ เราก็ควรยอมรับถือตามโอวาท หรือถ้าเราไม่เชื่อความสามารถของผู้สอนเรา เราก็ควรทำตามไปก่อนโดยฐานะที่ทดลองดูเพื่อเป็นการรักษาสังฆประเพณี ระเบียบแบบแผนของผู้ที่เราเคารพนับถือกราบไหว้เอาไว้ก่อนอีกประการหนึ่ง ได้ระลึกถึงคำพูดของพระมหากัสสปะ ซึ่งเป็นผู้ถือเคร่งครัดในธุดงค์ เช่น ถือการอยู่ป่า ฉันทอาหารแต่เมื่อเดียว ถ้าผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ท่านได้ขอปฏิบัติตัวของท่านอย่างนี้ตลอดชีพในเรื่องนี้พระองค์ได้ทรงซักถามพระมหากัสสปะว่า "ท่านเป็นผู้สิ้นอาสวะแล้ว ท่านชวนชวนเพื่อเหตุอะไร" พระมหากัสสปะตอบว่า "ข้าพระองค์มุ่งประโยชน์ของกุลบุตรผู้จะเกิดตามสุดท้ายภายหลังไม่ได้มุ่งประโยชน์ส่วนตัว เมื่อข้าพระองค์ไม่ทำ จะเอาใครเป็นตัวอย่าง เพราะการสอนคนนั้นถ้ามีตัวอย่างสอนได้ง่าย เปรียบเสมือนการสอนภาษาหนังสือเขาทำแบบหรือรูปภาพ ประกอบการสอน เป็นเหตุให้ผู้เรียน เรียนได้สะดวกขึ้นอีกมาก ข้าพระองค์ประพฤติเช่นนี้ฉันใดก็ฉันนั้น"

เมื่อได้ระลึกถึงคำพูดของพระมหากัสสปะ ซึ่งได้ทูลตอบพระบรมศาสดาเช่นนี้ ก็ส่งสารพระมหากัสสปะ ท่านอุตส่าห์ตรากตรำทรมาน ถ้าเปรียบในทางโลกท่านก็เป็นถึงมหาเศรษฐีควรไฉนนอนที่นอนที่ดีๆ กินอาหารที่ประณีต ตรงกันข้าม ท่านกลับสู้อุตส่าห์มาทนลำบากนอนกลางดินกินกลางหญ้า ฉันทอาหารก็ไม่ประณีต เปรียบเทียบตัวเราเสมอเพียงแค่นี้ จะมาหาแต่ความสุขใส่ตัวแก่อามิส ก็บังเกิดความละอายใจ สำหรับพระมหากัสสปะ เวลานั้นท่านจะบริโภคอาหาร นั่ง นอน ในที่สวงามเท่าไรก็ตาม ย่อมไม่มีปัญหาใดๆ ที่จะเป็นไปได้เพื่ออาสวะกิเลสเสียแล้ว แต่ว่าเป็นของไม่แปลก ท่านกลับเห็นประโยชน์ที่จะเกิดแก่บรรดาสาธุศิษย์

ฉะนั้น เรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นข้อสะกิดใจเรามา นับตั้งแต่เริ่มบวชในครั้งแรก

เมื่อพูดถึงเรื่องการอยู่ป่า ก็เป็นของแปลกประหลาดเตือนใจเรามาก เช่น บางคราวได้มองเห็นความตายอย่างใกล้ชิด และได้รับคำเตือนใจหลายอย่าง บางคราวก็เกิดจากคนในป่า บางคราวก็เห็นพฤติกรรมของสัตว์ในป่า สมัยหนึ่ง มีตาแก่ยายแก่สองคน ฝ่ามือพากันไปตักน้ำมันยางในกลางดงใหญ่ เผอิญไปพบหมีใหญ่ตัวหนึ่ง ได้เกิดการ

ต่อสู้กันขึ้น เมียหนีขึ้นต้นไม้ทัน แล้วร้องตะโกนบอกพี่ว่า "ถ้าสู้มันไม่ไหว ให้ลงนอน
หงายนิ่งๆ ทำเหมือนคนตายอย่ากระตุกกระดิกฝ่ายพี่พอได้ยินเมียร้องบอกดังนั้นก็ได้อ
สติ แกจึงแกล้งลึมนอนแผ่ลงกลางพื้นดิน และนอนนิ่งๆ ไม่ไหวตัว เมื่อหมีเห็นดังนั้นก็
ขึ้นคร่อมตัวตาแก่ไว้ ปล่อยมือปล่อยตีน ไม่ตะปบตาแก่อีกเป็นแต่มองดูตาแก่ที่กำลัง
นอนหงายอยู่นั้น ตาแก่ก็ได้แต่นอนบริกรรมภาวนาได้คำเดียวว่า "พุทโธ พุทโธ" พร้อม
ทั้งนึกในใจว่า "เราไม่ตาย" หมีก็ตั้งขา ค้างศีรษะแก แล้วใช้ปากคันตัวแกทางซ้ายทางขวา
แกก็ทำเป็นนอนตัวอ่อนไปอ่อนมาไม่ยอมพิน หมีเห็นดังนั้นก็คิดว่าตาแก่คงตายแล้ว มัน
จึงหนีไป ต่อจากนั้นสักครู่หนึ่งแกก็ลุกขึ้น เดินกลับบ้านกับเมีย บาดแผลที่แกได้รับคือ
หัวถลอกปอกเปิกแต่ไม่ตาย แกก็สรุปให้ฟังว่า "สัตว์ป่าต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าเราเห็นว่าจะ
สู้ไม่ไหว ต้องทำตัวเหมือนคนตาย"

เมื่อเราได้ฟังแกเล่าแล้ว ก็ได้ความรู้ขึ้นอีกอย่างหนึ่งว่า คนตายไม่มีใครต้องการ
เราอยู่ในป่าเราก็ควรทำตนเหมือนคนตาย ฉะนั้นใครจะว่าดีหรือชั่วประการใด เราต้อง
นิ่งสงบกาย วาจา ใจ จึงจะรอดตาย เป็นอุทาหรณ์เตือนใจได้อีกอย่างหนึ่งในทางธรรมะ
ว่า "คนที่จะพินตาย ต้องทำตนเหมือนคนตาย" ก็เป็นมรณัสสติเตือนใจได้เป็นอย่างดี

อีกครั้งหนึ่ง ได้ไปพักอยู่ในดงใหญ่แห่งหนึ่ง วันหนึ่งเวลาเช้าสายๆ ได้พาลูกศิษย์
ออกบิณฑบาต พอเดินผ่านดงไป ได้ยินเสียงแม่ไก่ร้อง "กะตึกๆ" ฟังเสียงดูเป็นเสียงไก่
แม่ลูกอ่อน เพราะเมื่อส่งเสียงร้องแล้ว ไม่ยอมบิน จึงให้ลูกศิษย์วิ่งไปดูแม่ไก่ตกใจก็บิน
ข้ามต้นไม้สูงหนีไป เห็นลูกไก่วิ่งอยู่หลายตัว มันพากันวิ่งหนีเข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ใน
กองใบไม้ร่วง แล้วทุกตัวก็นิ่งเงียบ ไม่ยอมไหวตัวไม่ยอมกระตุกกระดิก แม้จะเอาไม้ค้ำ
เขี่ยดู ก็ไม่ยอมกระตุกกระดิก เด็กลูกศิษย์ไปหาอยู่พักหนึ่ง ไม่ได้พบลูกไก่เลยแม้แต่ว
เดียว แต่เรานึกในใจว่ามันไม่ได้หนีไปไหนแต่มันทำตัวเหมือนใบไม้ร่วง ในที่สุดลูกไก่
ตัวนิดๆ จับไม่ได้สักตัวเดียว เรื่องนี้ก็เป็นเหตุให้นึกถึงสัญญาติญาณการป้องกันภัยของ
สัตว์ ว่ามันก็มีวิธีการที่ฉลาด มันทำตัวของมันให้สงบ ไม่มีเสียงในกองใบไม้ร่วง จึงได้
เกิดการนึกเปรียบเทียบขึ้นในใจตนเองว่า "ถ้าเราอยู่ในป่า ทำจิตให้สงบไม่ไหวตัว
เช่นเดียวกับลูกไก่ เราก็ต้องได้รับความปลอดภัย พ้นความตายแน่นอน" ก็เป็นคติ
เตือนใจได้อีกเรื่องหนึ่ง

นอกจากนี้ เมื่อนึกถึงธรรมชาติอื่นๆ เช่น ต้นไม้ เถาวัลย์ สัตว์ป่า แต่ละอย่าง เหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องปลุกใจได้เป็นอย่างดี เช่น เถาวัลย์บางชนิดพันต้นไม้ไม่มีเลื้อยไปทางทิศทางอื่น ต้องพันเลื้อยไปทางทักษิณวัตรเสมอ สังเกตเห็นเช่นนี้ก็มาระลึกถึงตัว หากเราจะทำจิตให้ก้าวไปสู่ความดีอันยิ่งยวด เราต้องเอาอย่างเถาวัลย์คือเดินทางทักษิณวัตร เพราะพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงว่า "กายกมฺม" วจิกมฺม มโนกมฺม ปทกฺกจิณ" ฉะนั้น เราต้องทักษิณวัตร คือเวียนไปทางทักษิณเสมอ นั่นคือเราต้องทำตนให้เหนือกิเลสที่จะลุ่มลุ่มใจมิฉะนั้น เราก็สู้เถาวัลย์ไม่ได้ ต้นไม้บางชนิดแสดงความสงบให้เราเห็นด้วยตาที่เราเรียกกันว่า"ต้นไม้เอน"ถึงเวลากลางคืนมันหุบใบ หุบก้าน เมื่อเราไปนอนอยู่ใต้ร่มไม้ต้นนั้น จะมองเห็นดาวเดือนอย่างถนัดในเวลากลางคืน แต่พอถึงเวลากลางวันแผ่ก้านแผ่ใบมีดทับอย่างนี้ก็มี เรื่องเหล่านี้ก็ล้วนเป็นคติเตือนใจว่า ขณะเรานั่งสมาธิหลับตาภาวนานั้น ก็ให้หลับตา ส่วนใจเราต้องให้สว่างไสว เหมือนต้นไม้เอนในเวลากลางคืน ซึ่งใบไม้ปิดตาเรา เมื่อระลึกนึกคิดได้อย่างนี้ ก็ได้แลเห็นประโยชน์ของการอยู่ป่า จิตใจก็เกิดความห้าวหาญธรรมชาติที่ได้อ่านมาหรือที่ยังไม่ได้เรียนรู้ ก็ได้ผุดมีขึ้น เพราะธรรมชาติเป็นผู้สอน จึงได้มานึกถึงหลักวิทยาศาสตร์ของโลกที่ทุกประเทศพากันทำฤทธิ์ทำเดชต่างๆ นานา และทำได้อย่างสูงๆ นามหัศจรรย์ ล้วนแต่ไม่ปรากฏว่ามีตำราในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยมาแต่ก่อน นักวิทยาศาสตร์พากันคิดได้จากหลักธรรมชาติ ซึ่งปรากฏมีอยู่ในโลกนี้ทั้งสิ้น เรามานึกถึงธรรมะก็มีอยู่ตามธรรมชาติเหมือนวิทยาศาสตร์นั่นเอง เมื่อนึกได้อย่างนี้ก็หมดห่วงในเรื่องการเรียนแล้วมาระลึกถึงพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ล้วนแต่ได้เรียนสำเร็จจากหลักธรรมชาติทั้งนั้น ไม่ปรากฏว่าเคยมีตำรับตำรามาแต่ก่อน

ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ตัวเราจึงยอมโง่ทางแบบ และตำรา ต้นไม้บางชนิดมันนอนกลางคืนแต่ตื่นกลางวัน บางชนิดก็นอนกลางวันแต่ตื่นกลางคืน สัตว์ป่าก็เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังได้ความรู้จากพฤกษชาติ ซึ่งมันกลายรสในตัวของมันออก บางชนิดก็เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย บางชนิดก็เป็นโทษแก่ร่างกาย อาทิเช่น บางคราวเราเป็นไข้เมื่อเข้าไปอยู่ใต้ต้นไม้บางชนิดอาการไข้ก็หายไป บางคราวเราสบายดี แต่พอเข้าไปอยู่ใต้ต้นไม้บางชนิด ธาตุก็เกิดแปรปรวน บางคราวเราหิวข้าวหิวน้ำ แต่พอเข้าไปอยู่ใต้ต้นไม้บางชนิด อาการหิวเหล่านั้นก็หายไป การได้ความรู้ต่างๆ จาก

พฤษชาติเช่นนี้ เป็นเหตุให้นึกถึงแพทย์แผนโบราณ ซึ่งนิยมสร้างรูปถ่ายไว้เป็นที่
เคารพบูชา ภาษานั้นไม่เคยได้เรียนคำรามาแต่ก่อน แต่มีความสามารถสอนแพทย์แผน
โบราณให้รู้จักยารักษาโรคได้ โดยวิธีการเรียนธรรมชาติโดยทางจิตเหมือนอย่างตัวเรา
เอง น้ำ พื้นแผ่นดินหรืออากาศธาตุก็เช่นเดียวกัน

ฉะนั้น เมื่อทราบเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ เราก็ไม่ค่อยจะสนใจในเรื่องยารักษาโรค
คือเห็นว่ามันมีอยู่ทั่วไป ส่วนที่ที่เราไม่รู้หรือไม่รู้ อันนี้เป็นเรื่องของตัวเราเอง นอกจากนั้น
ยังมีคุณความดีอย่างอื่นที่จะต้องบริหารตัวเอง นั่นคืออำนาจแห่งดวงจิตที่สามารถทำให้
สงบระงับลงได้เท่าไร ก็ยิ่งมีคุณภาพสูงขึ้นไปกว่านี้อีกหลายสิบเท่า ซึ่งเรียกว่า"ธรรม
โอสถ"

สรุปแล้ว คุณประโยชน์ที่ได้รับในเรื่องการอยู่ป่าที่สงบเพื่อปฏิบัติทางจิตนี้ เห็น
จริงตัดข้อสงสัยในคำสอนของพระตถาคตได้เป็นข้อๆ ด้วยเหตุนี้ เราจึงยอมปฏิบัติตน
เพื่อ"วิปัสสนาธุระ"ตลอดไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเนื่องในการได้ปฏิบัติทางจิตนี้ ถ้านำมาพรรณนาก็มีอยู่
มากมายแต่จะขอกกล่าวแต่เพียงสั้นๆ เสมอเพียงเท่านี้

ธรรมโอวาท

- คนที่จะพ้นตาย ต้องทำตนเหมือนคนตาย
- คนกลัวตายจะต้องตายอีก
- ผู้ที่จะพ้นจากภพก็ต้องเข้าไปอยู่ในภพ ผู้ที่จะพ้นจากชาติต้องรู้เรื่องของตัว จึง
จะเป็นไปได้
- ถ้าทุกคนมีความคิดเห็นถูกต้อง การปฏิบัตินั้นเป็นเหตุไม่เหลือวิสัย
- ขณะเรานั่งสมาธิหลับตาภาวนานั้น ก็ให้หลับแต่ตา ส่วนใจเราต้องให้สว่างไสว

ผู้จะต้องถึงมรรคผลนิพพานได้นั้น จะต้องทำทางใจ ถ้าไม่ทำทางนี้แล้ว จะทำการ
กุศลสักเท่าไร ก็ถึงมรรคผลนิพพานไม่ได้ นิพพานนี้จะต้องถึงด้วยข้อปฏิบัติทางใจ

เท่านั้น ที่เรียกว่า สิล สมาธิ ปัญญา สิลเป็นเหตุแห่งสมาธิ สมาธิเป็นเหตุแห่งปัญญา ปัญญาเป็นเหตุแห่งวิมุตติ สมาธิเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นที่ตั้งแห่งปัญญาและญาณ อันเป็นองค์สำคัญของมรรค แต่จะขาดสมาธิไม่ได้ถ้าขาดแล้วก็ได้แต่จะคิดๆ นึกๆ เอา ฟุ้งซ่านไปต่างๆ ปราศจากหลักฐานสำคัญ

สมาธิเปรียบเหมือนตะปู ปัญญาเปรียบเหมือนค้อนที่ตอกตะปู ถ้าตะปูเอียงไป ค้อนก็ตีผิดๆ ถูกๆ ตะปูนั้นก็ไม่ใช่ตะปูกระดานนี้ฉันใด ใจเราจะบรรลุธรรมชั้นสูงทะลุโลก ได้จะต้องมีสมาธิเป็นหลักก่อน แล้วจึงเกิดญาณ ญาณนี้จะได้แต่คนทำสมาธิเท่านั้น ส่วนปัญญาย่อมมีอยู่ทั่วไปแก่คนทั้งหลาย แต่ไม่พ้นจากโลกได้เพราะขาดญาณ ฉะนั้นท่านทั้งหลายควรสนใจ อันเป็นทางพ้นทุกข์ถึงสุขอันไพบูลย์

ปัจจัยมบท

ฉะนั้น ชีวิตความเป็นมาของตน ก็ได้คิดมุงอยู่อย่างนี้เรื่อยมา นับตั้งแต่ได้ออกปฏิบัติในทางวิปัสสนากรรมฐานมาแต่ พ.ศ.2469 จนถึง พ.ศ.2502 นี้ได้อบรมสั่งสอนหมู่คณะสาธุศิษย์ในจังหวัดต่างๆ ได้สร้างสำนักให้ความสะดวกแก่พุทธบริษัท เช่น จังหวัดจันทบุรี 11 สำนัก การสร้างสำนักนี้มีอยู่ 2 ทาง คือ

1. เมื่อลูกศิษย์ได้ก่อร่างสร้างตัวขึ้น ยังไม่สมบูรณ์ก็ช่วยเป็นกำลังสนับสนุน
2. เมื่อเพื่อนฝูงได้ดำริสร้างขึ้นยังไม่สำเร็จ บางแห่งก็ขาดพระ ก็ได้ส่งพระที่เป็นศิษย์ไปอยู่ประจำต่อไป มีบางสำนักครูบาอาจารย์ได้ไปผ่านและสร้างขึ้นไว้แต่กาลก่อน ก็ได้เดินทางไปเยี่ยมและอบรมหมู่คณะเรื่อยมา จนบัดนี้ จังหวัดจันทบุรีมี 11 แห่ง นครราชสีมาสำนักปฏิบัติ 2-3 แห่ง ศรีสะเกษ 1 แห่ง สุรินทร์ก็มีเพื่อนกรรมฐานทั้งนั้น อุบลราชธานีมีหลายแห่ง นครพนม สกลนคร อุดรธานี ขอนแก่น เลย ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ ปราจีนบุรี ระยอง ตราด ลพบุรี ชัยนาท ตาก นครสวรรค์ พิชญ์โลก เป็นวัดที่ผ่านไปอบรมชั่วคราว ไม่มีสำนัก สระบุรีมี 1 แห่ง อุดรดิศก็ไปเป็นจุดผ่านไปอบรม ลำปาง เชียงราย เชียงใหม่ นครนายก นครปฐม ได้ผ่านไปอบรมชั่วคราวยังไม่มีสำนัก ราชบุรีได้ผ่านไปอบรมยังไม่มีสำนัก เพชรบุรี มีพระเณรเพื่อนฝูงตั้งสำนักไว้บ้าง ที่ประจวบคีรีขันธ์ได้เริ่มสร้างสำนักที่อำเภอหัวหิน ชุมพรมีสำนักอยู่ 2-3 แห่ง สุราษฎร์

ธานี ผ่านไปบรรมชั่วคราวไม่มีสำนัก นครศรีธรรมราช ก็ผ่านไปบรรมมีสำนักขึ้นก็รัก
ร้างไป พัทลุง มีศิษย์ผ่านไปบรรมยังไม่มีสำนัก สงขลามีสำนักรักที่วิวทิวทัศน์หลายแห่ง ยะลา มี
ศิษย์ไปเริ่มบรรมไว้เป็นพื้น และได้เคยไปบรรม 2 ครั้ง

ระหว่างออกพรรษาได้สัญจรไปเยี่ยมศิษย์เก่าๆ ของครูบาอาจารย์ที่เคยไปพักผ่อน
มาแล้วก็ได้ไปอยู่เสมอมิได้ขาด บางคราวก็ได้หลบหลีกไปบำเพ็ญประโยชน์ส่วนตัวบ้าง
นับตั้งแต่ได้อุปสมบทมาตั้งแต่ พ.ศ. 2468 แต่มาสวดญัตติใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2470
จำเดิมแต่นั้นมาปีแรกที่ได้สวดญัตติแล้วได้อำจำพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี 6 พรรษา
มาจำพรรษาวัดสระปทุมพระนคร 3 พรรษา ไปจำพรรษาอยู่ที่เชียงใหม่ 2 พรรษา จำ
พรรษาที่จังหวัดนครราชสีมา 2 พรรษา จังหวัดปราจีนบุรี 1 พรรษา มาสร้างสำนักที่
จันทบุรี จำพรรษาอยู่ 14 พรรษา ต่อจากประเทศอินเดียผ่านประเทศพม่า ไปจำพรรษา
ที่วัดควนมิด จังหวัดสงขลา 1 พรรษา จากนั้นได้จำพรรษาที่วัดบรมนิวาส 3 พรรษา
สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อ้วน) มรณภาพแล้วได้ออกไปจำพรรษาอยู่วัดโศการาม 4
พรรษา พรรษาที่ 4 นี้ตรงกับปี พ.ศ. 2502 หลวงพ่อเริ่มอาพาธหนัก ตั้งแต่วันที่ 30
ธันวาคม 2502 กระทั่ง พ.ศ. 2504 ท่านจึงถึงแก่มรณภาพในวันที่ 26 เมษายน
2504 รวมอายุ 54 ปี 3 เดือน